

ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ З ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ

ДУ «Український інститут стратегічних досліджень МОЗ України», м. Київ

Мета: висвітлити основні питання формування державної політики з охорони здоров'я як стратегічного напрямку державної політики України.

Матеріали і методи. У роботі використано аналітичний метод дослідження.

Результати. Висвітлено основні стратегічні цілі у сфері охорони здоров'я на сучасному етапі. Наведено завдання, поставлені для досягнення стратегічних цілей в галузі.

Висновки. Державна політика України у сфері охорони здоров'я повинна спрямовуватись на збереження та зміцнення здоров'я, профілактику та зниження захворюваності, інвалідності та смертності населення, підвищення якості та ефективності медико-санітарної допомоги, забезпечення соціальної справедливості і прав громадян на охорону здоров'я.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: державна політика, охорона здоров'я, збереження здоров'я.

Розвиток України як демократичної держави, трансформації у суспільстві потребують формування нової концепції державного управління усіх сфер діяльності країни, у тому числі у галузі охорони здоров'я.

Функцію формування та реалізації політики охорони здоров'я України бере на себе Держава. Охорона здоров'я є одним з пріоритетних напрямів державної діяльності.

Державна політика України в галузі охорони здоров'я є невід'ємною складовою внутрішньої та зовнішньої політики, змістом якої є оптимізація діяльності комплексного соціального інституту, який включає підготовку медичних кадрів, численні соціальні, організаційні, економічні, науково-медичні, санітарно-епідеміологічні та профілактичні заходи, що обов'язково проводить держава в інтересах своїх громадян. Особливістю проблеми державної політики у галузі охорони здоров'я є її комплексність, системність, суцільний характер, що зумовлені зростаючою єдністю сучасного світу, тенденціями до зміцнення взаємозв'язку та взаємозалежності складових системи охорони здоров'я [1].

Вагомі дослідження, присвячені проблемам державної політики, належать таким вченим, як В.Д. Бакуменко, О.Л. Валевський, О.П. Дем'янчук, Т. Дігтяр, О.І. Кілієвич, В.А. Ребкало, В.Є. Романов, О.М. Рудік, В.В. Тертичка, З.С. Гладун [9]. Питання застосування програмно-цільового підходу в галузі охорони здоров'я розглянуто у роботах М. Вовк, М. Жданової [2], Д. В. Карамішева [8], А. Акоюна, Ю. Шиленко, Т. Юр'євої [7].

Сьогодні велика увага проблемам державної політики та державно-управлінським рішенням приділяється у роботах вітчизняних учених

(В.М. Лехан, І.М. Солоненко, Я.Ф. Радиш, Н.П. Кризина, Л.І. Жаліло, М.І. Білинська) [9].

Мета роботи – висвітлити окремі питання формування державної політики з охорони здоров'я як стратегічного напрямку державної політики України.

Матеріали і методи. У роботі використано аналітичний метод дослідження.

Результати дослідження та їх обговорення. Державна політика відіграє надзвичайно важливу роль у суспільному житті. Саме вона покликана своєчасно виявляти назрілі проблеми розвитку суспільства, аналізувати їх, встановлювати причини виникнення, складнощі, суперечності та знаходити шляхи розв'язання цих проблем. У сфері державної політики приймаються державно-політичні рішення, розробляється відповідний інструментарій, створюється механізм їх реалізації. Подальше вдосконалення системи медичного забезпечення населення України в нових соціально-економічних умовах нерозривно пов'язане з необхідністю підвищення дієвості державної політики у галузі охорони здоров'я.

Стратегічною метою державної політики у сфері охорони здоров'я є підвищення рівня здоров'я, поліпшення якості життя і збереження генофонду українського народу [10].

Політика України у галузі охорони здоров'я ґрунтується на тому, що держава визнає право кожного свого громадянина на охорону здоров'я, забезпечує його захист. У Конституції України наголошується, що здоров'я людини є однією з найвищих соціальних цінностей, забезпечення якої – один з головних обов'язків держави. Низкою статей основного документу (статті 24, 27, 34, 49, 50 тощо) визначається право кожного громадянина на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування. Цей документ вста-

новлює, що охорона здоров'я забезпечується державним фінансуванням відповідних соціально-економічних, медико-санітарних і оздоровчо-профілактичних програм. Держава створює умови для ефективного і доступного для всіх громадян медичного обслуговування, у державних і комунальних закладах охорони здоров'я медична допомога надається безоплатно [1]. Відповідно до Конституції України, держава гарантує усім громадянам реалізацію їхніх прав у галузі охорони здоров'я шляхом:

- створення розгалуженої мережі закладів охорони здоров'я;
- організації і проведення системи державних і громадських заходів щодо охорони та зміцнення здоров'я;
- подання всім громадянам гарантованого рівня медико-санітарної допомоги в обсязі, що встановлюється Кабінетом Міністрів України;
- здійснення державного і можливості громадського контролю та нагляду в галузі охорони здоров'я;
- організації державної системи збирання, оброблення та аналізу соціальної, екологічної і спеціальної медичної статистичної інформації;
- встановлення відповідальності за порушення прав і законних інтересів громадян у галузі охорони здоров'я.

Основними принципами, на яких ґрунтується діяльність державних та недержавних організацій і установ охорони здоров'я в країні, повинні бути:

- визнання охорони здоров'я пріоритетним напрямом діяльності суспільства і держави, одним з головних чинників виживання та розвитку народу України;
- дотримання прав і свобод людини і громадянина у галузі охорони здоров'я та забезпечення пов'язаних з ними державних гарантій;
- гуманістична спрямованість, забезпечення пріоритету загальнолюдських цінностей над класовими, національними, груповими або індивідуальними інтересами, підвищений медико-соціальний захист найбільш вразливих верств населення;
- рівноправність громадян, демократизм і загальнодоступність медичної допомоги та інших послуг у галузі охорони здоров'я;
- відповідність завданням і рівню соціально-економічного та культурного розвитку суспільства, наукова обґрунтованість, матеріально-технічна і фінансова забезпеченість;
- орієнтація на сучасні стандарти здоров'я та медичної допомоги, поєднання вітчизняних традицій і досягнень із світовим досвідом у галузі охорони здоров'я;
- попереджувально-профілактичний характер, комплексний соціальний, екологічний та медичний підхід до охорони здоров'я;
- багатокладність економіки охорони здоров'я і багатоканальність її фінансування, поєднан-

ня державних гарантій з демонополізацією та заохоченням підприємництва і конкуренції;

- децентралізація державного управління, розвиток самоврядування закладів та самостійності працівників охорони здоров'я на правовій і договірній основі.

Державна політика охорони здоров'я забезпечується бюджетними асигнуваннями у розмірі, який визначається відповідним Законом України.

Основа державної політики охорони здоров'я формує Верховна Рада України шляхом закріплення конституційних і законодавчих засад охорони здоров'я, визначення її мети, головних завдань, напрямів, принципів і пріоритетів, встановлення нормативів і обсягів бюджетного фінансування, створення системи відповідних кредитно-фінансових, податкових, митних та інших регуляторів, затвердження переліку комплексних і цільових загальнодержавних програм охорони здоров'я.

Для здійснення аналізу і вибору стратегії державної політики стосовно перебудови системи охорони здоров'я необхідно включити певні механізми державного управління у процес перетворень, пристосовуючи їх до конкретних суспільних проблем і можливостей, зокрема в умовах обмежених ресурсів.

Основними механізмами формування державної політики, які максимально впливають на діяльність галузі охорони здоров'я, є: фінансування галузі, організація системи охорони здоров'я на макро- та мікрорівнях, розміщення фінансових ресурсів, методи оплати виробників медичних послуг, регулювання діяльності з метою оптимального поєднання державного впливу та ринкових механізмів і соціальний маркетинг [1].

Державну політику країни впроваджує Міністерство охорони здоров'я України як центральний орган виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України.

МОЗ України є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади у формуванні та забезпеченні реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я, формуванні державної політики у сферах санітарного та епідемічного благополуччя населення, створення, виробництва, контролю якості та реалізації лікарських засобів, медичних імунобіологічних препаратів і медичних виробів, протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу та іншим соціально небезпечним захворюванням.

У своїй діяльності МОЗ України керується Конституцією та законами України, дорученнями Президента, постановами Кабінету Міністрів та іншими законодавчими актами України [12].

Діяльність МОЗ України спрямована на розробку та реалізацію стратегічних цілей та пріоритетів держави, передусім таких, як:

- оптимізація медичного обслуговування, головною метою якої є поліпшення здоров'я насе-

лення, забезпечення рівного й справедливого доступу усіх громадян до медичних послуг належної якості;

– підвищення якості та доступності медичної допомоги дітям і матерям із впровадженням новітніх технологій;

– створення сприятливого регуляторного середовища для підприємництва та безпеки здоров'я громадян;

– удосконалення кадрової політики та інноваційний розвиток медичної науки;

– зниження рівня захворюваності та смертності населення від усіх хвороб, забезпечення профілактичного спрямування охорони здоров'я та пропагування здорового способу життя.

З метою реалізації цих стратегічних цілей передбачено: поліпшення здоров'я та зниження рівня первинної інвалідизації населення, загальної смертності та смертності населення у працездатному віці завдяки раціональному використанню ресурсів галузі; солідарний принцип фінансування; підвищення якості та ефективності медичної допомоги; зниження потреби у медичній допомозі шляхом: профілактики та раннього виявлення захворювань, контролю за перебігом захворювань і попередження їх несприятливих наслідків; формування системи громадського здоров'я, залучення та мотивації населення до здорового способу життя; запровадження заходів щодо реабілітації, організації спеціальних заходів із медичного забезпечення за окремими класами хвороб і нозологічними формами; зміни самої системи медичного обслуговування населення; участь у створенні сприятливого й безпечного для життя та здоров'я громадян середовища.

Водночас у питаннях формування політики в охороні здоров'я Україна орієнтується не лише на власні надбання, але, як член Євробюро ВООЗ, формує державну політику галузі відповідно до міжнародного документу «Політика досягнення здоров'я для всіх у XXI столітті». В основі політики «Здоров'я-2020» лежать головні стратегічні напрями та відповідні їм пріоритетні сфери дій у XXI ст., які уточнюються та конкретизуються в подальших документах Євробюро ВООЗ [5;6].

Кризова ситуація в економіці України вимагає вирішення взаємопов'язаних питань виходу з кризи і переходу до ринкових форм та методів господарювання. Таке становище потребує залучення та раціонального використання матеріальних, фінансових, трудових та інтелектуальних ресурсів на національному, регіональних та локальних рівнях, а також перебудови системи управління на макро- і мікрорівнях. Перехід до нової методології управління передбачає творчий підхід і науковий пошук, проведення наукових досліджень та експериментів з цих питань. Особливе місце у цьому процесі відіграє ви-

вчення світового досвіду та підготовка фахівців у галузі менеджменту, накопичення фундаментальних і практичних знань щодо стратегічного управління.

Для вибору державної стратегії стосовно оптимізації системи охорони здоров'я в Україні необхідно залучити певні механізми державного управління до процесу перетворень, пристосовуючи їх до конкретних суспільних проблем і можливостей, зокрема в умовах обмежених ресурсів [3;4].

У сучасних умовах державна політика в галузі охорони здоров'я повинна будуватися на таких основних стратегічних напрямках:

– стратегія забезпечення доступності медичної допомоги для всіх верств населення;

– стратегія в галузі медичної освіти та структури кваліфікації медичних кадрів;

– стратегія в галузі наукового забезпечення розвитку медичної допомоги;

– технологічна стратегія;

– стратегія в галузі реорганізаційних форм медичної допомоги [2].

Принципами реформування галузі та формування нової державної політики в охороні здоров'я країни повинні стати [11]: справедливість; солідарність; орієнтованість на покращення громадського здоров'я; орієнтованість на задоволення справедливих потреб населення; орієнтованість на покращення якості медичної допомоги; результативність; ефективність; участь громадськості у формуванні політики.

Висновки

Розвиток України як демократичної держави, трансформації у суспільстві потребують формування нової концепції державного управління усіх сфер діяльності країни, у тому числі у галузі охорони здоров'я.

Збереження та зміцнення здоров'я народу – одне з найважливіших завдань державної політики у сфері охорони здоров'я, тому державна політика галузі передбачає використання комплексних засобів впливу – політичних, адміністративних, організаційних, правових, економічних, державного регулювання тощо.

Державна політика України у сфері охорони здоров'я спрямовується на збереження та зміцнення здоров'я, профілактику та зниження захворюваності, інвалідності та смертності населення, підвищення якості та ефективності медико-санітарної допомоги, забезпечення соціальної справедливості і прав громадян на охорону здоров'я.

Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні сучасних механізмів розробки взаємодії політичних, адміністративних, організаційних, правових, економічних засобів впливу на формування та реалізацію нової державної політики з охорони здоров'я в Україні.

Список літератури

1. http://pidruchniki.ws/1333122237427/meditsina/formuvannya_derzhavnoyi_politiki_ohoroni_zdorovya_ukrayini
2. Вовк М. Г. Програмно-цільове фінансування в системі охорони здоров'я / М. Г. Вовк, М. П. Жданова // Стан здоров'я населення України та діяльність медичної галузі (2001 р.). – К., 2002. – С. 343–344.
3. Вялков А. И. Современные проблемы эффективности управления здравоохранением / А. И. Вялков // Материалы научн.-практ. конф. с междунар. уч. – М.: РЦ «Фармединфо», 2012. – С. 329.
4. Гладун З. С. Адміністративно-правове регулювання охорони здоров'я населення в Україні / З. С. Гладун. – К.: Юрінком Інтер, 2007. – 720 с.
5. *Здоровье-2020*. Основы политики и стратегия / Европейский региональный комитет. Шестьдесят вторая сессия. Мальта, 10–13 сентября 2012 г. – 192 с.
6. *Здоровье-21*. Основы политики достижения здоровья для всех в Европейском регионе. – Копенгаген: ЕРБ ВОЗ, 1999. – 310 с. – (Европейская серия «Здоровье для всех», № 6).
7. *Индустрия здоровья: экономика и управление* / А. С. Акопян, Ю. В. Шиленко, Т. В. Юрьева. – М.: Дрофа, 2003. – 386 с.
8. Карамішев Д. В. Програмно-цільовий підхід до реалізації державної політики у галузі охорони здоров'я / Д. В. Карамішев // Університетські наукові записки: часоп. Хмельницьк. ун-ту упр. та права. – 2006. – Вип. 1. – С. 279–284.
9. Кризина Н. П. Аналіз державної політики в галузі охорони здоров'я в працях українських вчених / Н. П. Кризина [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej3/txts/GALUZEVE/08-KRIZINA.pdf>. – Назва з екрану.
10. Кризина Н. П. Державна політика України в галузі охорони здоров'я: механізми формування та реалізації: дис. ... д-ра наук: 25.00.02 [Електронний ресурс] / Н. П. Кризина. – Режим доступу: <http://www.lib.ua-ru.net/diss/cont/350020.html>. – Назва з екрану.
11. *Новости медицины и фармации*. – 2012. – 4 (402) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mif-ua.com/archive/issue-26808/article-26830/>. – Назва з екрану.
12. Устінов О. В. Стратегія державної політики у сфері охорони здоров'я [Електронний ресурс] / О. В. Устінов // Укр. мед. часоп. – Режим доступу: <http://www.umj.com.ua/article/35657>. – Назва з екрану.

ФОРМИРОВАНИЕ НОВОЙ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОЛИТИКИ ЗДРАВООХРАНЕНИЯ В УКРАИНЕ

Е.Р. Ситенко, Т.Н. Смирнова

ГУ «Украинский институт стратегических исследований МЗ Украины», г. Киев

Цель: представить основные вопросы формирования государственной политики здравоохранения как стратегического направления государственной политики Украины.

Материалы и методы. В работе использован аналитический метод исследования.

Результаты. Освещены основные стратегические цели в сфере здравоохранения на современном этапе. Представлены задачи, поставленные для достижения стратегических целей в отрасли.

Выводы. Государственная политика здравоохранения Украины должна направляться на сохранение и укрепление здоровья, профилактику и снижение заболеваемости, инвалидности и смертности населения, повышение качества и эффективности медико-санитарной помощи, обеспечения социальной справедливости и прав граждан на охрану здоровья.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: **государственная политика, здравоохранение, сохранение здоровья.**

HEALTH CARE STATE POLICY FORMATION IN UKRAINE

O.R. Sytenko, T.M. Smirnova

The state establishment «Ukrainian Institute of Strategic Researches Ministry of Health of Ukraine», Kyiv

Purpose: To take up the main questions of health care state policy formation as strategic direction of state policy of Ukraine.

Materials and methods. In work are used an analytical method of research.

Results. The basic strategic objectives in health care at the present stage have been shined. The problems put for achievement of strategic targets in area have been resulted.

Conclusions. The state policy of Ukraine in the field of public health care should go on preservation and health strengthening, prevention and reduction of morbidity, disability and mortality of population, quality improvement and health care efficiency, provision of social justice and human rights for health care.

KEY WORDS: **state policy, health care, health preservation.**

Рукопис надійшов у редакцію 08.05.2014 р.

Відомості про авторів:

Ситенко Олена Ростиславівна – к.мед.н., с.н.с. Українського інституту стратегічних досліджень МОЗ України, завідувач науково-організаційного відділу. Телефон: (044) 576-41-09.

Смірнова Тетяна Миколаївна – с.н.с. науково-організаційного відділу Українського інституту стратегічних досліджень МОЗ України. Телефон: (044) 576-41-09.